

התוצאה שהפירות נפסדים גם סם יהיה אסור (ועי' לעיל סי' כ"ז).

לסיכום:

- א. עצם הדילול מותר משום שהוא צורך הפירות. והשאלה רק מה עדיף?
- ב. מחיקת העיניים נראית כעדיפה ביותר, משום שהיא לפני הפריחה וממילא י"ל שמאחר ואפשר לעשות זאת כן, אסור להפסיד פ"ש בתקופה מאוחרת יותר.
- ג. הגיזום בתחילתו מותר משום שנעשה בפריחה ותחילת החנטה. הגיזום המאוחר, כשהפרי גדול — אסור.
- ד. הריסוס אם הוא נעשה כשהפרי קטן, בתחילת החנטה, מותר. אולם כשהפרי גדול יותר ונחשב לבוסר, אסור.
- ה. השימוש במקלות — מותר.

ד. הריסוס הוא גרמא. וכבר כתב המהרי"ט בתשובה (ח"א סי' כ"ג) שגרם הפסד פ"ש מותר. אלא שהמהרי"ט מדבר בהאכלת עלי תות לתולעי משי ועי"כ נגרם הפסד עקיף לפרי. "דאלמלא עליא לא מתקיימו אתכליא" (חולין צ"ב א'). בעוד שהגרמא של הריסוס היא פגיעה ישירה בגוף הפרי. ואולי יש לדמות זאת לסם, עיין ב"הר צבי" (יו"ד סי' קמ"ד) לענין גילוח בסם בשבת שהיא מלאכה מה"ת. ודייק מרש"י קידושין כ"א ב' שמשמע מדבריו שסם אינו כמרצע אך הוא מעשה אדם. וכן משמע קצת מב"ק (פ"ו א') כגון שסכו נשא (היינו סם). מאידך בנזיר מ' א' משמע שסכו נשא אינו כגילוח. ואולי יש לחלק בין נזיר למזיק. במזיק התוצאה היא המחייבת לכן גם סם נחשב כמזיק בידיים, בנזיר המעשה הוא המחייב. וצ"ע בשביעית שאם נאמר שהאיסור הוא

סימן מז

צמחי תבלין — מתי מתקדשים בקדושת שביעית?

שאלה

צמחי תבלין רב-שנתיים אינם כירק ולא הולכים בהם אחר לקיטה. מאידך איננו מתייחסים לפירותיהם, אפילו אם יש להם כאלו, אלא לענפים ולעלים, שאין להגדירם כ"חונטים" כפי שאנו עושים בפירות. א"כ מתי חלה עליהם קדושת שביעית?

תשובה

בסוכה ל"ט ב', על המשנה שם בע"א "הלוקח לולב מחבירו בשביעית נותן לו אתרוג במתנה", מציינת הגמ' שלולב אינו קדוש

בקדו"ש והיא שואלת: "א"ה לולב נמיו? לולב בר שישית הנכנס לשביעית הוא. א"ה אתרוג נמיו בת שישית הנכנס לשביעית היא? אתרוג בתר לקיטה אזלינן?"

ופרש"י בד"ה ומשני: "לולב בר שישית הנכנס לשביעית הוא: דע"כ בחמשה עשר יום שמר"ה עד החג לא גדל, וקיי"ל אילן בתר חנטה אזלינן ביה במס' ר"ה י"ג ב'".

ובמקדש דוד סי' ס' ערך חנטה דייק שאין המדובר בחנטת הפרי של התמר, שהרי ייתכן שהפרי חנט בשביעית, בין ר"ה לסוכות, ומנין לו לרש"י שהלולב לא יכול היה להתקדש באותו זמן? אלא ע"כ הלולב הוא שצריך

צריכים ליישם אותם בענפים ועלים. כלומר אותו יחס שיש בין החנטה לגמר הפרי צריך להיות בין החנטה לגמר הענף. אלא שדבר זה קשה ליישם. פרי מגיע לשלב הבשלה ואינו גדל יותר. ענף יכול לגדול ללא גבול. ובתמר לולב גדול מגיע לאורך של 2 מ' בערך, ואם ניישם את ההגדרות של החנטה בפירות על הענפים על כרחנו לומר שחנטתו של לולב היא לפחות שליש מגודל זה, וזה יותר מד' טפחים, וא"כ מדוע לא משכח"ל לולב שחנט אחר ר"ה והגיע לשיעורו לפני סוכות?

ואולי בגלל שקשה לשער בדיוק את גודל הלולב א"א לדעת בזמן חנטתו לאיזה אורך הוא יכול להגיע בשיאו, ולחשב לפיו את שיעור החנטה. אך לפחות ספק יש כאן. ואילו לגמ' פשיטא שלולב שניטל בסוכות חנט בששית. א"כ ע"כ שיעור חנטתו של לולב הוא פחות ממה ששיעורו.

ואולי לפמשי"כ ששם לולב חל עליו בהיותו בן ג"ט (והטפח הנוסף הוא רק לצורך נענוע ולא לגדר לולב), א"כ טפח הוא שליש גידולו, וזהו בערך שיעור חנטתו.

וכן מסתבר שחנטה בפירות היא כשצורת הפרי ניכרת (עין רמב"ם פ"ב מהל' מעשר ה"ה "התפוחים והאתרוגים משיתעגלו", וחזו"א מעשרות סי' א' ס"ק ו'). וא"כ במקביל לכך בענפים כשצורת הענף ניכרת. וטפח בתמר כבר ניכרת בו צורת הלולב. וא"כ לפי"ז יש לשער ביתר הגידולים כשצורת הענף ניכרת. והדבר שונה מעץ לעץ. וצ"ע כיצד לשער זאת בכל עץ ועץ. ולכן נראה שלפחות לחומרא אנו יכולים לשער כגון שצורת הענף ניכרה כבר בשביעית, אע"פ שהוא קטן, יש לחוש לאותו ענף שהוא כבר קדוש בקדושת שביעית גם אם יקטפוהו בשמינית.

לחנט בשביעית, ולא יתכן שלולב יספיק לחנט בחמישה עשר יום שמר"ה ועד החג. ומכאן יש ללמוד שם על שיעור החנטה. הרי לולב צריך להיות בן ד' טפחים וקים ליה לרש"י שלא יתכן שמהחנטה ועד גודל זה של ד' טפחים יספיק הלולב לגדול בשבועיים. נשמע שהחנטה מוקדמת יותר משיעור זה. ונלענ"ד ששיעור חנטה הוא פחות מג"ט בלולב. כי כשיעור ג"ט הוא כבר ראוי להיקרא לולב, כמבואר במשנה (שם כ"ט) לולב שיש בו ד"ט כדי לנענע, ושם בדף ל"ב ב' מבואר שפי' המשנה הוא: וטפח כדי לנענע. כלומר עיקרו של לולב הוא ג"ט והטפח הנוסף הוא כדי לקיים בו מצוות נענוע (ובמק"א ביארתי מדוע המשנה חילקה זאת לשני שיעורים כי יש בנטילת לולב שני דינים דין נטילה ודין נענוע לשם שמחה). ונראה לכאורה שלולב יכול לגדול טפח מר"ה ועד החג. ואם שיעור ג"ט הוא שיעור חנטה א"כ מדוע לא נמצא לולב שחנט בשביעית והגיע לשיעורו בחג? אלא מסתבר לומר שחנטת הלולב היא לפני הגיעו לג"ט וא"כ לא משכח"ל לולב שחנט בשביעית והגיע לשיעורו בחג.

ומצינו במק"א חנטה בעלים במנחות ס"ט א' "אלא הנצה דעלה וחנטה דעלה". ופירש"י: "חנטה הוי פרי יותר מהנצה". כלומר, גדר החנטה בעלים דומה לגדרה בפירות. ובפירש"י לפ' וישב (בראשית מ' י') "והיא כפורחת עלתה נצה" — נץ גדול מפרח. כדכתיב: ובוסר גומל יהי נצה וכתיב: ויוצא פרח והדר ויצץ ציץ". ולעיל שם כתב דנצה היינו סמדר. ובברכות ל"ה ב' פירש"י: "סמדר — כיון שנפל הפרח וכל גרגיר נראה לעצמו קרוי סמדר". ולדעת רבנן שם סמדר עדיין אינו ערלה רק בוסר, שהוא גירוע והוא כפול הלבן.

אמנם כל ההגדרות האלו הן בפירות, ואנו